

ook bij executie het geval zal zijn. Gaarne zoude men vernemen, of de Minister dit standpunt deelde.

Men had verder begrepen, dat de A.C.B. de kredieten zoude verstrekken, nadat aan haar, de Nederlandsche Bank en een Regeeringscommissaris of commissie gebleken was, dat het onderpand voldoende was of de kredietwaardigheid der zaak op andere wijze vaststond en de zaak niet anders te helpen is, en zonder kredietverleening zoude moeten worden stopgezet. Hierbij zal gelden, dat het veto van een der drie partijen, de A.C.B., de Nederlandsche Bank en de Regeering, voldoende zal zijn, om het krediet niet te doen verleen.

De verdeling van het risico had men zoo verstaan, dat wanneer, nadat krediet was gegeven, door teruggang in de waarde van het onderpand of andere oorzaken de vordering niet meer gedekt was, zoodat tot executie moest worden overgegaan, waarbij verlies werd geleden, de Staat der Nederlanden dit verlies voor zijne rekening zoude nemen tot een bedrag van 50 pct. der geheele vordering, terwijl de A.C.B. het meerdere verlies eventueel zoude lijden en dat de Nederlandsche Bank eerst verlies lijdt, wanneer ten gevolge van deze transactie de A.C.B. zoude gedwongen worden hare betalingen te staken. Men zoude dit gaarne nader zien bevestigd.

Er waren leden die meenden, dat dit risico voor den Staat te groot was. Daar elk krediet bij overname op zichzelf safe moet zijn, meende men, dat een verlies van 50 pct. op een krediet getuigen zoude van onvoldoende voorzorg bij den kredietgever, hetzij bij de overname, hetzij tijdens den loop van het krediet, en dat deze daarom zelf reeds eerder althans een deel van dat verlies moet dragen. Men achtte daarom een premier risque van 30 pct. voldoende, terwijl dan de volgende 20 pct. door den Staat en den kredietgever ieder voor de helft zouden moeten worden gedragen. De leden hier aan het woord wezen er op, dat op de wijze, als boven uiteengezet, de prikkel van het belang voor de A.C.B. en de Nederlandsche Bank te gering was, zoodat men moest vreezen, dat zij te gemakkelijk zouden adviseeren kredieten te verleen, die niet geheel gedekt waren; zij waren van oordeel, dat er aan het geven van goed verzekerde kredieten toch zooveel voordeel voor de banken verbonden was, dat het billijk zoude zijn haar ook meer in het risico te doen dragen.

Eenige leden meenden dan ook hunne stem aan het wetsontwerp niet te kunnen geven, als het risico van den Staat en de banken niet beter verdeeld was.¹⁾

Verscheidene leden, ofschoon de bedenking beamende dat de Staat meer risico op zich neemt, dan noodig is, vonden echter geen vrijheid om daarom het wetsontwerp te verwerpen, als het bleek, dat op geen andere wijze viel te helpen.

Eindelijk vroeg men, of er een eindtermijn zoude worden vastgesteld voor de Staatsgarantie. Men meende, dat na verloop van enkele jaren de normale toestand moest hersteld zijn en de Staatsgarantie dan of zijn afgelopen, of het gegarandeerde verlies door den Staat zijn bijgepast.

§ 4. De leden die, gelijk hiervoren bleek, van meening waren, dat nog meer maatregelen tot steun wenschelijk zijn, wezen er op, dat behalve de bij de middenstandskredietbanken aangesloten middenstandsbedrijven er ook andere bedrijven zijn, die in moeite verkeerden. Men wees op het adres aan Hare Majesteit de Koningin ingediend door reeders van visschersvaartuigen te Vlaardingen, Maassluis, Scheveningen en Katwijk aan Zee. Volgens dat adres zouden de groote moeilijkheden, waarin thans de haringvisscherij zich bevindt,

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs merkt op, dat de Minister in de vergadering van 28 Juni jl. op de vraag van den heer VAN GLIN, of Zijne Excellentie wilde overwegen om, in plaats van den premier risque, te volgen de methode van de schaal, die men gehad heeft bij de uitvoering van het wetsontwerp voor den kleinen middenstand, heeft toegezegd dit te zullen doen en, zoo de methode aanbeveling blijkt te verdienen, in overleg te treden met de A.C.B. (*Handelingen Tweede Kamer, 1922—1923, bladz. 2824, 1ste kolom*). De Commissie vraagt, of deze overweging reeds tot eenig resultaat heeft geleid.

voor het allergrootste deel te wijten zijn aan extra-heffingen gedurende de oorlogsjaren door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel aan de visscherijbedrijven opgelegd. Zij vroegen aanwijzing eener Commissie, waarin deskundigen zullen zitting hebben, om de Regeering in deze aangelegenheid van advies te dienen. Men vroeg, of de Regeering, waar zij hare bereidwilligheid heeft getoond, om middenstandsbedrijven te hulp te komen, ook wil voldoen aan het verzoek, in dit adres gedaan. Spoedig handelen in deze achte men hoogst noodzakelijk, daar de toestand in de haringvisscherij-bedrijven zeer kritiek is en van dag tot dag verergert.

Nog werd eene andere opmerking gemaakt van algemeene strekking.

Aan de Hanzebanken was ook een spaarbank verbonden. Het kapitaal van deze spaarbank was in het bedrijf der Hanzebanken gebruikt, waarvan het gevolg zal zijn, dat voor een groot deel waarschijnlijk de inleggers in de spaarbank hun geld kwijt zullen zijn. Men wees er op, dat het meer en meer gebruik wordt, dat kredietbanken zogenaamde spaarbanken aan hare instelling verbinden, om op deze wijze gelden tot zich te lokken, die anders niet bij die instellingen zouden gedeponeerd worden. Een iets hogere rente en het vertrouwen, dat het grootere publiek stelt in het woord „spaarbank”, brengt vele kleine beleggers er toe hunne spaarpenningen aan dergelijke spaarbanken toe te vertrouwen. Men achtte het noodzakelijk, dat de spaarbanken aan eene bijzondere wettelijke regeling worden onderworpen, en vroeg, of de Regeering bereid was een zoodanige regeling te ontwerpen.

Aldus vastgesteld den 6den Juli 1923.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.

HAAZEVOET.

WITTERT VAN HOOGLAND.

DE VEER.

L. DE VRIES.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS

over het ontwerp van wet tot wijziging van hoofdstuk VII B der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1923.

(496)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 1. Ook de ondergeteekende betreurt, dat de spoed, welke betracht moest worden om de behandeling van het wetsontwerp vóór het reces van de Tweede Kamer mogelijk te maken, verhinderde, reeds aanstonds bij de schriftelijke gedachtenwisseling nauwkeurige inlichtingen te verstrekken, doordat het overleg met de A.C.B. en de Nederlandsche Bank destijds nog niet voldoende gevorderd was. Van den aanvang af echter stond het voor hem vast, dat hij niet dan op soliden grondslag aan den memoriepost uitvoering zou geven.

§ 2. Zoowel bij de schriftelijke als bij de mondelinge gedachtenwisseling met de Tweede Kamer heeft de ondergeteekende uiteengezet, dat en waarom de voorgedragen maatregel niet als een precedent kan aangemerkt worden, waarvan de consequentie zou zijn, dat de Staat zich niet afzijdig zou kunnen houden, wanneer een nieuwe debacle in het bankwezen zoude ontstaan. Hij acht het dan ook ondenkbaar, dat deze

Staatshulp oorzaak zou kunnen zijn, dat sommigen bij hunne bankpolitiek niet de noodige voorzichtigheid zouden betrachten. Tot staving van deze zienswijze zij er met name op gewezen, dat geenerlei steun aan de in moeilijkheden geraakte banken zal verleend worden. Noch de aandeelhouders, noch de crediteuren zullen worden geholpen. De gevolgen van en de verantwoordelijkheid voor het gevoerde beleid blijven onverminderd bestaan, aangezien de verliezen ten volle gedragen zullen worden door hen, te wier laste ze zonder den voorgedragen maatregel zouden gekomen zijn.

Ook vóór 1914 was het middenstandskrediet een onderwerp van Staatszorg. Reeds in 1907 kwam een post op de Staatsbegroting vóór tot het verlenen van „bijdragen in de kosten van oprichting van banken ten behoeve van den handelsrijvenden en industrieelen middenstand”.

De ondergeteekende meent zich ook thans te moeten onthouden van breede beschouwingen over de gestie, welke de betrokken banken hebben gevoerd. Dit standpunt vindt zijne rechtvaardiging in de overweging, dat geenerlei hulp aan die banken zal verleend worden.

De stelling, dat deze debacle noodwendig uit het middenstandskredietwezen moest voortvloeien, kan niet als juist erkend worden. De positie en de ontwikkeling van de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand bewijzen het tegendeel.

Voor een Staatstoezicht op het middenstandsbankbedrijf in het algemeen bestaat, naar de meening van den ondergeteekende, geen reden. Voor zoover de Staat reeds thans rechtstreeks financieel belang bij dat bedrijf heeft, ten gevolge van de vroeger verleende garanties, wordt het toezicht uitgeoefend door de Nederlandsche Bank, die in sterkere mate dan de Staat bij de uitkomsten van meerbedoeld bedrijf geïnteresseerd is, terwijl het belang, dat voor den Staat uit den voorgestelden maatregel zal voortvloeien, behalve door het zoeven bedoelde toezicht, zal gediend worden door de contróle, aan welke elke kredietverstrekking vooraf vanwege den ondergeteekende zal onderworpen zijn.

Het was den ondergeteekende aangenaam uit het Voorloopig Verslag te ontwaren, dat twee groepen van vele leden zich met het voorstel konden vereenigen. De overwegingen intusschen, welke sommigen tot een gunstig oordeel over het voorstel brachten, kan de ondergeteekende niet in allen deele onderschrijven. Ook hij is van cordeel, dat de ontwikkeling en de functioneering van het Nederlandsche bankwezen medewerkten tot de oprichting van afzonderlijke middenstandskredietbanken. Maar hij zou de dieper liggende oorzaken van de moeilijkheden eenigszins anders willen aanduiden. Deze moeilijkheden zijn, voor zoover zij niet in het leven werden geroepen door een hoogst onvoorzichtige bankbeleid en door een te ruim gebruik maken door verschillende kredietnemers van de hun toegestane kredieten, ontstaan uit de economische inzinking, welke na het einde van de schijnperiode, die op den oorlog volgde, is ingetreden. Het komt den ondergeteekende onjuist voor, de moeilijkheden, welke speciaal ten opzichte van de Hanzebanken zich voordeden, te wijten aan de door de wetgevende macht gevolgde belastingpolitiek. Evenmin kan de vrijhandelspolitiek zijns inziens hier in geding worden gebracht. Het zou te ver voeren, bij de behandeling van dit wetsontwerp op de hierbedoelde vraagstukken in te gaan. Deze toch staan geheel buiten het terrein van het onderhavige voorstel en dragen een zóó veelzijdig karakter, dat bij deze aangelegenheid eene vruchtbare gedachtenwisseling daarover niet wel mogelijk schijnt.

Ook de werking van den Postchèque- en Girodienst kan, zelfs niet ten deele, voor de meerbedoelde moeilijkheden aansprakelijk worden gesteld. Of deze dienst thans, o.a. door de gevolgde rentepolitiek, niet te groote deposito's tot zich trekt, is een vraag, die zeker de belangstelling waard is. Maar de voorname aanleiding tot het derailement der Hanzebanken ligt in juist tegenovergestelde richting. In stede toch van gebrek aan middelen voor het geven van krediet, is veeleer

het toevloeien in de jaren van schijnwelvaart van belangrijke bedragen, waarvoor de directies der betrokken banken emplooi moesten vinden, ééne der oorzaken, welke tot de meerbedoelde moeilijkheden hebben geleid.

In aansluiting aan het gevoelen van de tweede groep der voorstanders van het wetsontwerp is de ondergeteekende van meening — zulks bleek reeds uit de door hem in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gedane mededeelingen —, dat een maatregel als de onderhavige slechts dan in overweging kan genomen worden, wanneer zonder zoodanigen maatregel een belangrijk deel van ons bedrijfsleven, dat overigens levensvatbaar is en over voldoende kracht beschikt om zich te handhaven, door eene plotseling ingetreden gebeurtenis met vernietiging bedreigd wordt. Ook stemt hij met de hierbedoelde leden in, waar zij zich op het standpunt plaatsten, dat het oog moet gericht worden op wat er zoude geschieden, wanneer dit wetsontwerp niet tot wet werd verheven.

Voor eene uitbreiding van het thans gedane voorstel bestaat geen reden. Het ligt niet in de macht der Regeering of van den wetgever te voorkomen, dat groote groepen van ingezetenen verarmen. De economische moeilijkheden kunnen door wettelijke maatregelen of door steun uit 's Rijks schatkist niet opgeheven worden. Veeleer bestaat het gevaar, dat ingrijpen van Overheidswege het noodzakelijk proces van aanpassing aan de gewijzigde economische omstandigheden zal vertragen en bemoeilijken.

§ 3. De vraag, of reeds vóór de indiening van het ontwerp maatregelen waren genomen, wordt ontkennend beantwoord. In geen enkel opzicht is op de beslissing van de Staten-Generaal vooruitgelopen. Dat in den begrotingspost gesproken werd van „uitgaven, voortvloeiende uit maatregelen, welke door het Rijk zijn getroffen”, ligt voor de hand, daar deze maatregelen tot stand zouden gekomen zijn op het oogenblik, dat uitgaven ten laste van dien post zouden moeten geschieden.

Inderdaad is het doel van het voorstel het voorkomen van massale vernietiging van middenstandszaken, die levensvatbaar en kredietwaardig zijn, doch bij gebreke van den maatregel door de moeilijkheden van de betrokken banken zich niet zouden kunnen handhaven.

Met betrekking tot het volgende ter sprake gebrachte punt moge de ondergeteekende er in de eerste plaats op wijzen, dat hij reeds in de Tweede Kamer heeft meegedeeld, dat er geen bezwaar zal zijn om in bepaalde gevallen, waarin de vorderingen der Hanzebank volkomen door zekerheidsstelling gedekt zijn en waarin dit overigens volstrekt noodig is om den debiteur nieuw krediet te kunnen verschaffen, die vorderingen af te betalen. De bank zal hierdoor, zooals in het Voorloopig Verslag te recht wordt opgemerkt, niet gebaat worden. Waar het echter de bedoeling is, deze gestie binnen zoo eng mogelijke grenzen te beperken, wordt — ook dit deelde hij reeds mee — onderzocht welke de beste methode is om zonder afbetaling der oude schuld het surplus van het onderpand vrij te krijgen ten dienste van het door de A. C. B. te verstrekken krediet. Gelijk voor de hand ligt, moet hieromtrent overleg gepleegd en in overeenstemming gehandeld worden met de bewindvoerders.

De A. C. B. zal inderdaad hare tusschenkomst slechts verlenen, nadat aan haar, de Nederlandsche Bank en een Regeerings-commissaris of commissie zal gebleken zijn, dat het onderpand voldoende is, de kredietwaardigheid der zaak, evenals hare levensvatbaarheid, vaststaat en het bedrijf zonder de bedoelde tusschenkomst buiten staat zou geraken in stand te blijven. Het veto van eene der genoemde drie partijen zal voldoende zijn om het krediet niet te doen verlenen.

Wanneer op de posten, welke onder deze regeling zullen vallen, verliezen zouden geleden worden, zal, volgens de aanvankelijk voorgenomen regeling, inderdaad de Staat die verliezen tot een bedrag van ten hoogste 50 pct. der geheele vordering voor zijne rekening nemen. Het meerdere verlies zal de A. C. B. dragen, terwijl de Nederlandsche Bank van het verlies, hetwelk

op de door haar in disconto genomen posten mocht geleden worden doordat noch de debiteur van de A. C. B. noch deze laatste in staat zou zijn den post af te lossen, de helft van den Staat zal vergoed krijgen. Het zal wel overbodig zijn hierbij op te merken, dat de kans, dat de Staatsgarantie tegenover de Nederlandsche Bank effectief zou worden, in het wezen der zaak uitgesloten mag geacht worden.

Naar aanleiding van het in het Voorloopig Verslag en in 't bijzonder in de noot der Commissie van Rapporteurs opgemerkte omtrent eene gewijzigde risicoverdeeling tusschen den Staat en de A. C. B. kan ondergeteekende meedeelen, dat hieromtrent reeds overleg met de A. C. B. is geopend. Tot een bepaald resultaat heeft dit overleg nog niet geleid.

De ondergeteekende zal zich de vrijheid voorbehouden, de regeling te allen tijde te beëindigen in dier voege, dat alsdan de posten, waarvoor de regeling geldt, zullen overgenomen moeten worden zonder Staatsgarantie, dan wel geliquideerd zullen moeten worden. Het spreekt vanzelf, dat ten opzichte van de posten, die geliquideerd zullen worden, de regeling, welke ten opzichte van de Staatsgarantie werd getroffen, op de uitkomsten der liquidatie van toepassing zal zijn.

§4. De zaak, aangeroerd in het adres van reeders van visschersvaartuigen, ligt op geheel ander terrein dan dit wetsontwerp. Dit ontwerp beoogt niet geld geven, maar vertrouwen wekken. Het bedoelde adres zal natuurlijk met aandacht onderzocht worden. Op dit oogenblik kan er nog geen oordeel over uitgesproken worden.

Ook op de tweede der in deze paragraaf gemaakte opmerkingen meent de ondergeteekende niet diep te moeten ingaan. Hij stelt zich in het algemeen op het standpunt, dat wettelijke voorzieningen niet kunnen waarborgen, dat spaargelden solide en naar de eischen van een goed beleid rentegevend gemaakt worden. Hij hecht aan dergelijke wettelijke maatregelen dan ook niet overmatige waarde en meent, dat meer te verwachten is van eene goede voorlichting der spaarders. Neemt men voorts in aanmerking, dat de Staat, door het in het leven roepen van de Rijkspostspaarbank, de gelegenheid heeft geopend de spaarpenningen onder zijne volledige garantie rentegevend uit te zetten, dan is het zeer de vraag, of eene verdere bemoeiing van den wetgever in deze wenschelijk is.

De Minister van Financiën,

DE GEER.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 9den Juli 1923.

VAN WASSENAER VAN CATWIJCK.

HAAZEVOET.

WITTERT VAN HOOGLAND.

DE VEER.

L. DE VRIES.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet tot wijziging van artikelen 34
en 38 der Woningwet. (471)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De wenschelijkheid van dit wetsontwerp moet niet worden getoetst aan het feit, of van particulieren geld geleend wordt. Ten slotte moeten alle leeningsgelden, wie die ook noodig heeft, van particulieren verkregen worden, voor zoover men niet een leening bij een fonds als het Invaliditeitsfonds kan plaatsen.

De Staat heeft al te veel een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt, daarom moet hij zich beperken. Dit is het eenige motief voor het wetsontwerp.

De vraag of de tijd niet gekomen is, de Woningwet aldus toe te passen, dat woningen met Overheidssteun eigendom der bewoners kunnen worden, kan bezwaarlijk beantwoord worden zonder nadere overweging. De gedachte komt aanvankelijk sympathiek voor, maar de voor- en nadeelen zullen eerst bezien moeten worden.

Voor veel gemeenten zal het zeer wel mogelijk zijn, zonder Rijksvoorschot het noodige kapitaal te verkrijgen. Verschillende gemeenten kunnen thans reeds op voordeeleriger voet dan het Rijk niet onbeduidende bedragen leenen.

Bouwen de gemeenten zonder Rijkssteun, dan, zoo is de strekking van het wetsontwerp, wordt de toestand hersteld, die van 1901 af krachtens de Woningwet heeft gegolden. Voor een beperking van het toezicht van Gedeputeerde Staten zien de ondergeteekenden geen reden.

Dat het Rijk zich van de woningproductie zou terugtrekken, zoodra dat maar mogelijk zou zijn, heeft de eerstondergeteekende reeds een paar jaren geleden bij herhaling in het Parlement gezegd. De bedoeling van den woningwetgever moet weer nagestreefd en die was, dat de Overheid een subsidiaire rol zou vervullen. De omstandigheden dwingen bovendien daartoe.

*De Minister van Arbeid,
Handel en Nijverheid,
AALBERSE.*

*De Minister van Justitie,
HEEMSKERK.*

*De Minister van Financiën,
DE GEER.*

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 10den Juli 1923.

HEERKENS THIJSSSEN.

BEELAERTS VAN BLOKLAND.

SLOTEMAKER DE BRUINE.

ANEMA.

JANSSSEN.